

Vpliv prevajalke na izbiro prevoda slovenskega knjižnega dela: primeri iz Francije in Argentine

DOI: 10.4312/Obdobja.44.159-165

Marjeta Klinar, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana; marjeta.klinar@ff.uni-lj.si

Prevodi slovenske književnosti v francoščino in španščino so vse številnejši in krog bralcev v teh deželah se širi. Prispevek se osredotoča na poglede prevajalk v zvezi z izdajanjem novih knjižnih del, predvsem na izbiro za objavo v teh deželah. V nadaljevanju raziskuje razlike v ubesedovanju čustev v slovenski, francoski in španski književnosti.

prevodi, francoščina, španščina, slovenska književnost, prevajalka

Translations of Slovenian literature into French and Spanish are increasing, and the circle of readers in these countries is expanding. This article focuses on the views of translators regarding the publication of new literary works, especially the choice of work to be published in these countries. In addition, it explores differences in expressing emotions in Slovenian, French, and Spanish literature.

translations, French, Spanish, Slovenian literature, translator

1 Uvod

Identiteta slovenskega naroda temelji na jeziku, zato je bila književnost za Slovence od nekdaj zelo pomembna. Lahko je razumeti željo, da bi jo poznalo čim več ljudi, tudi izven meja naše države. Za doseg tega cilja je najboljša pot čim večje število prevodov, za katere pa potrebujemo prevajalce, založniške hiše z vsemi dejavnostmi – od uredniške kritike, lektoriranja in tiska do distribucije in oglaševanja – ter finančno podporo. O položaju slovenske književnosti v Franciji in Argentini je bilo narejenih že več raziskav (mdr. Jesenovec 2011; Klinar 2008, 2021; Mezeg 2020; Pokorn 2024; Pregelj 2010; Sarachu Vodopivec 2024; Šabec 2024), zato se pričujoči prispevek osredotoča na pogled prevajalk v zvezi s potencialnimi novimi objavami prevodov slovenskih knjižnih del.

1.1 Oris položaja slovenske književnosti v Franciji

Od prve knjižne objave slovenske književnosti v francoščini leta 1919 (L. C. Meurville, avtor pesniške zbirke *Rêves & Glandes*, je v njej med drugim objavil nekaj prevodov Prešernovih, Gregorčičevih in Jenkovih pesmi) število prevodov neprestano narašča. Mejniki je bila prodajna uspešnica Bartolov *Alamut* leta 1988, v letih po tem pa dela Borisa Pahorja. Trenutno je najbolj znan slovenski avtor Drago Jančar: do sedaj ima v Franciji izdanih dvanajst knjižnih del, prejel je dve francoski nagradi in več nominacij.

Alojzija Zupan Sosič (ur.): *Čustva in slovenska književnost*.
Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2025 (zbirka Obdobja, 44)
ISSN: 1408-211X, e-ISSN: 2784-7152
ISBN 978-961-297-712-2, 978-961-297-709-2 (PDF)

Za izide slovenskih knjižnih del v tujini si največ prizadevajo prevajalke same ali prijatelji pisateljev, kot v primeru Pahorja, ko je za njegov prvi prevod poskrbel znanstvenik in filozof Evgen Bavčar. Založbe, ki izdajajo dela slovenske književnosti, se večinoma osredotočajo na književnost Srednje in Vzhodne Evrope (Phébus, Esprit des péninsules). Posebej moramo omeniti Editions Franco-slovènes et cie, ki jo je leta 2012 ustanovila Zdenka Štimac in v kateri je bilo do danes objavljenih 14 slovenskih knjižnih del v francoščini. Leta 2025 jo je prevzela Mateja Bizjak Petit, direktorica Hiše slovenske poezije v Franciji, ki je na ta način povezala obe inštituciji.

Na splošno lahko rečemo, da so za promocijo, objave in poznavanje slovenske književnosti v Franciji v zadnjem desetletju najbolj zaslužne prevajalka Andrée Lück-Gaye, prevajalka, lektorica in založnica Zdenka Štimac, pesnica, režiserka in prevajalka Mateja Bizjak Petit ter pisateljica in prevajalka Liza Japelj (psevdonom Ella Blisssova).

1.2 Oris položaja slovenske književnosti v španščini

Španski prevodi slovenskih avtorjev se pojavljajo v treh literarnih sistemih: slovenskem, španskem in latinskoameriškem. Od prve objave slovenske književnosti v španščini leta 1939 (*Martin Krpan*, prevedel V. A. Kjuder) število prevodov narašča, predvsem po izidu Bartolovega *Alamuta* leta 1989 (Jesenovec 2011: 4).

Slovenska literatura v španskih prevodih je bila doslej večinoma objavljena pri manjših založbah, pogosteje so prevajani sodobnejši avtorji. Po številu prevodov izstopa poezija, v zadnjih letih pa je bilo objavljenih tudi več proznih del (Fink 2021).

Za slovensko književnost v španskem prostoru obstaja rastoče zanimanje zlasti med tremi skupinami bralcev. Prva so predavatelji in raziskovalci v visokošolskih ustanovah ter študenti književnosti, slavistike ali prevajalstva. Drugi bralci pogosto odkrijejo slovensko književnost prek antologij, predstavitev, gostovanj avtorjev ali delavnic poezije. Pomembna ciljna skupina je slovenska skupnost v Argentini, ki so potomci slovenskih izseljencev; marsikdo med njimi ne govori več tekoče slovensko, tako jim prevodi omogočajo dostop do literature prednikov.

Kljub zanimanju pa se prevajalci soočajo s težavami pri iskanju založnikov, ki bi bili pripravljeni izdati slovensko književnost. Knjižne objave slovenskih avtorjev v Španiji in Argentini so večinoma rezultat prizadevanj prevajalcev ter osebnih stikov avtorjev z založniki. Zelo pomemben dejavnik je podpora Javne agencije za knjigo in Trubarjevega sklada. Nastajajo različne, tudi spletne knjigarnice, ki omogočajo izdaje novih prevodov. Posebej velja omeniti založbo Gog y Magog, ki jo je leta 2002 soustanovila profesorica za slovensko književnost na Univerzi v Buenos Airesu, Julia Sarachu, in v kateri je do zdaj izšlo 15 slovenskih knjižnih del (Sarachu Vodopivec 2024: 189).

Verjetno najbolj zaslužni prevajalci na tem področju so Florencia Ferre, Pablo Juan Fajdiga, Marjeta Drobnič in Barbara Pregelj.

2 Sodelovanje prevajalk z založbami v Franciji in Argentini

Prevajalci so akterji, ki se nahajajo v medkulturnem prostoru med izhodiščno in ciljno kulturo. Čeprav prevajajo sami in je prevod njihov osebni izdelek, je ta tesno

povezan z okoliščinami, ki v veliki meri določajo in vplivajo na izbor besedil, produkcijo in distribucijo prevodov ter posredno na način prevajanja in izbor prevajalskih strategij.

Na končno odločitev za izbor dela za prevod vpliva več dejavnikov: s katero založbo je prevajalka trenutno v stiku, kakšna literatura zanima to založbo, za kaj se v tistem času lahko dobi finančna podpora. V večini primerov prevodov namreč ne plačuje založba, temveč podporne agencije. Te običajno raje podprejo še živeče avtorje, saj je prisotnost avtorja velikokrat glavni dejavnik za boljšo prodajo knjig na prireditvah (Blatnik 2024: 560).

Pričujoča raziskava temelji na vodenih intervjujih s štirimi prevajalkami: v francoščino z Andrée Lück-Gaye, Francozinjo slovenskih korenin, in Matejo Bizjak Petit, Slovenko, ki živi v Franciji, ter v španščino z Argentinko Florencio Ferre in Slovenko Marjeto Drobnič. V nadaljevanju so predstavljene njihove izkušnje v zvezi s sodelovanjem s tujimi založbami.

Prevajalke se strinjajo, da pri izbiri dela za prevod obstajata dve glavni merili: naročilo (s strani kulturne institucije, založbe ali avtorja) in osebno navdušenje nad konkretnim delom (zato prevod in ponujanje v objavo).

V Argentini prevajalci, strokovnjaki in pisatelji ne morejo vplivati na uredniško politiko v določeni založbi, zato raje ustanovijo lastno založbo. Ta lahko deluje stalno, le nekaj let ali samo na spletu. Lahko pa se kasneje razvije v solidno majhno založbo z dobro in koherentno zbirko izdaj. Prevajalci sami iščejo založbe s programi, v katere bi se prevedeno delo lahko uvrstilo. Prevajalka Ferre poskuša vzpostaviti stike tudi z založbami v Mehiki, Španiji in Argentini. Ponudi jim knjige na podlagi vzorčnega prevoda: običajno začnejo sodelovati, saj imajo tudi te založbe svoje predloge in programe, ki sovpadajo z njenimi. Meni, da je sodelovanje s slovenskimi založbami odlično, saj te pomagajo pri prodaji pravic prevodov in nudijo več oblik pomoči.

Slovenska prevajalka v španščino pa pravi: »Tako v Sloveniji kot v tujini zelo pogosto ponudim delo sama. Če je na drugi strani zanimanje, potem je tudi sodelovanje plodno. Pripomorejo subvencije. Pogosto mi tudi založbe ponudijo dela v prevod, a če dela ne poznam, si vzamem pravico, da ga najprej preberem in se šele potem odločim, ali bi ga prevedla (merilo je bralni užitek).«

2.1 Možnost vpliva prevajalke na izbor dela za izdajo

Prevajalec lahko vpliva na uredniško politiko in objavo prevodov v tujini na več načinov: s kakovostnimi in zanesljivimi prevodi, z dobrim izborom gradiva (vsebinsko relevantne in zanimive tematike za ciljno publiko), z aktivnim sodelovanjem z uredništvom, s promoviranjem svojih prevodov (na predstavitev, literarnih srečanjih ali knjižnih sejmih), z razumevanjem kulturnega konteksta (ustrezni prevodi vsebujejo prilagoditve), s proaktivnim pristopom in dobro komunikacijo.

Prevajalka v Argentini je v stiku z več založbami. Če se ena od njih začne zanimati za slovensko literaturo, ji prevajalka lahko ponudi svoj izbor avtorjev. Običajno ima že preveden vzorec ali ga za boljšo predstavitev v angleškem prevodu pošlje slovenska

založba. Potem se založnik in prevajalka skupaj odločita glede objave. Treba pa se je zavedati, da imajo na objavo večji vpliv avtorjeve reference in subvencije.

Prevajalka v francoščino pravi, da se najprej natančno pouči o uredniški politiki v Franciji in se potruži, da izbrano delo predstavi v dobrih okoliščinah. Urednika skuša prepričati o zanimivosti dela s prevedenim odlomkom. Po izdaji organizira srečanja, bralske večere in predstavitve. Po njenih besedah prevajanje slovenskih avtorjev v Franciji svoj obstoj v veliki meri dolguje majhnim založnikom in prevajalcem ter nekaj osebnostim, zelo malo pa delu slovenskih založnikov in kulturnih ustanov (Forstnerič Hajnšek 2021). Res je, da te ustanove zagotavljajo financiranje, kar je pomembno, toda prevajalci iz slovenščine v Franciji potrebujejo več pomoči in podpore pri iskanju samih založnikov. Besede Draga Jančarja »Proza naših mladih pisateljev zlahka prečka meje, ker se s svojo vsebino loteva podobnih vprašanj kot v literaturi drugih držav.« prevajalka dopolnjuje, da je »sodobna slovenska proza [...] nedvomno sposobna prečkati meje, a vsaj v primeru Francije do tega pride le, če francoski založniki dobijo priložnost, da jo preberejo ... za to priložnost pa se je treba zelo potruditi.«

Konkreten primer uspešne objave slovenskega literarnega dela v Franciji, pri kateri je imel prevajalec ključno vlogo, je Jančarjev roman *To noč sem jo videl* (*Cette nuit, je l'ai vue*, 2014). Urednik v založbi je že dobil odlomek tega romana, ki ga je prevedla druga prevajalka, in se odločil, da ga ne bo objavil. Potem je odlomek prevedla še Andrée Lück-Gaye, urednik se je nad romanom navdušil in ga uvrstil med objave tistega leta. »Včasih je treba vztrajati, če res verjameš v kakovost izbranega dela,« pravi prevajalka. Po izidu je bil roman nominiran za več nagrad, prejel je nagrado za najboljši tuji roman leta, francoski literarni kritiki (npr. *Le Monde des Livres*) so ga pohvalili kot »evropski roman v najbolj zlahtnem pomenu besede«, prevajalka pa je prejela nagrado francoske države »za prispevek k promociji slovenske književnosti« (Accorsini 2023).

2.2 Knjižni prevodi po izboru prevajalk

Florencia Ferre:

Večidel na lastno pobudo sem prevedla več del Dušana Šarotarja. Zelo si želim prevesti tudi Marka Sosiča ter Marjana Tomšiča zaradi njunih izjemnih poetik. Poskušam oblikovati zbirko podobnih avtorjev in objavljati več del istega avtorja, da bi imeli v ciljnem jeziku širši sklop te literature. Leta in leta si želim prevajati delo Lojzeta Kovačiča. *Prišleke* je čudovito prevedel pesnik in prevajalec Xavier Farre, zdaj pa bi se lotila druge knjige. Vendar je težko v pravem trenutku najti pravo založbo.

Andrée Lück-Gaye:

Želim si prevajati sodobne avtorje, kot so Agata Tomažič, Jure Apih, Marjan Tomšič, Tone Peršak, slednja zaradi njunega izjemnega narativa. Problem je v tem, da bi slovenske podporne agencije želele objavljati t. i. kanonsko literaturo, za katero v Franciji ni zanimanja. Lažje bi bilo, če bi dali prednost sodobnim ustvarjalcem, kot je sedaj primer z Jančarjem.

Marjeta Drobnič:

Pri izbiri za prevod gre predvsem za navdušenje nad konkretnim delom, moje merilo je zmeraj subjektivno: kadar me kaj navduši, potem se trudim, da bi navdušilo tudi tuje bralce. Pri slovenski književnosti imam najraje dela: ki niso dolgovezna, ki niso preobremenjena s prisiljeno baročno okinčanostjo, ki so preprosta, a hkrati zelo poetična ali pa igriva, ki so morda malce hermetična in jih je včasih težko dekodirati, ki vsebino obravnavajo z učinkovitim, nenavadnim, izvirnim slogom. Rada imam odprta dela, ki bralcu omogočajo številne interpretacije.

Mateja Bizjak Petit:

Najraje bi prevajala pesnike, še posebej Gregorja Strnišo, ker je še danes sodoben in v svojem občutju sveta blizu Francozom. Nadalje Toneta Škerjanca, ki ima poseben stil, Francozom (preverjeno s pesniških branj) všečen. Izjemni dramatik Slavko Grum, še vedno moderen, sploh še ni preveden v francoščino. Odlična je otroška poezija Saše Vegri in Neže Maurer. Vznemirljiva je tudi Alma Karlin, tako osebnost in življenjska zgodba kot tudi njena literatura.

3 Načini izražanja čustev v slovenski, francoski in španski književnosti

Na čustveno doživljanje slovenske književnosti s strani prevajalk vplivajo njihove osebne, kulturne in profesionalne karakteristike.

Proces prevajanja prevajalko postavi pred izzive, ki presegajo zgolj jezikovne razlike. Potreba po ohranjanju čustvene natančnosti in tona izvirnika zahteva globoko razumevanje avtorjevega namena in občutljivost do kulturnih odtenkov. To nemalokrat vodi v osebno refleksijo in celo preoblikovanje lastnih čustvenih odzivov. Z besedami ene od prevajalk: »Najpomembnejše je, da znaš začutiti bližino z izvirnim tekstom in razpoloženje, ki veje iz njega. Nato pa moraš vse to doseči še v ciljnem jeziku.«

Slovenska literatura je tuji prevajalki pritegnila zaradi drugačnosti v pristopu k univerzalnim temam, svoje avtentičnosti in intimnosti. Opažata, da za izražanje čustev uporablja specifične jezikovne in stilistične pristope: minimalizem, tišino in medvrstični prostor, ki bralcu omogočajo, da sam izkusi in interpretira čustva.

Slovenska književnost pogosto izraža čustva na posreden, subtilen način. Značilna je določena zadržanost, kjer čustva niso eksplicitno izražena, temveč se razkrivajo skozi notranji monolog, tišino in razmišljanja glavnih likov (npr. Lojze Kovačič, Drago Jančar). Pogosto je prisotno vprašanje eksistence, čustva izražajo neizgovorjeno hrepenenje.

Francoska književnost na drugi strani ima dolgo tradicijo eksplicitnega izražanja čustev, pogosto v povezavi z razumsko refleksijo. Ljubezen, strast, bolečina so teme, ki jih avtorji raziskujejo z visoko stopnjo introspekcije, hkrati pa jih jasno in racionalno izražajo v dialogih ali razmišljanjih. Francoska literatura je v primerjavi s slovensko bolj racionalna, intelektualno izzivalna, čustva so lahko del filozofske analize.

Argentinci so v primerjavi s Slovenci bolj odprti, ekspresivni, čustva izražajo lažje in jasneje kot Slovenci. Argentinski pisatelji in pesniki uporabljajo živahne metafore, neposrednost in čustveno intenzivnost, da prikazujejo dogajanje v notranjem svetu. Njihova dela pogosto odražajo strast in druge občutke, ki jih izražajo na vizualno bogat in prepričljiv način.

Prevajalka v španščino pa razliko med ubesedovanjem čustev med slovenskimi in španskimi pisatelji opiše takole:

Morda se Slovenci s čustvi ubadajo preveč na dolgo ali pa preveč na dolgo in široko opisujejo okoliščine, v katerih se čustvo pojavi. Mogoče se tudi preveč ubadajo z jezikovno formo in potem lahko zazveni umetno. Odvisno od dela, avtorja. Nekateri znajo to krasno narediti in po navadi so mi takšna dela pri srcu: v njih so učinki odmerjeni ravno prav glede na situacijo. Španci se mogoče manj osredotočajo na opisovanje čustev in raje gravitirajo proti situacijam, v katerih se čustvo pojavi – v tem so mojstri: znajo ustvariti ozračje (z učinkovitejšim, bolj plastičnim opisom), v katerem bralec zazna vso silo čustva, avtor pa morda čustva niti ne omeni.

4 Zaključek

Prevajalec ni le posrednik, temveč sooblikovalec literarne zgodbe. Njegove pobude, znanje in kulturna vključenost so pogosto odločilni za to, ali bo slovensko delo sploh objavljeno in kako bo sprejeto. Položaj slovenske književnosti v tujini se spreminja, lahko pa rečemo, da je tako v Franciji kot v Argentini in Španiji vse bolj prisotna. Slovenci bi se morali vprašati, kaj prevajanje slovenske književnosti v francoščino in španščino prispeva k francoski, španski in argentinski kulturi, pa tudi, kaj tuje bralce spodbuja k raziskovanju slovenske kulture in literarnega ustvarjanja. A to naj bo predmet raziskave v prihodnosti.

Literatura

- ACCORSINI, Jeanne, 2023: Traduction: Andrée Lück-Gaye, pleins feux sur la littérature slovène. <https://www.culture.gouv.fr/actualites/Traduction-Andree-Lueck-Gaye-pleins-feux-sur-la-litterature-slovene> (dostop 22. 7. 2025)
- Baza prevodov. Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. <https://www.jakrs.si/mednarodna-dejavnost/baza-prevodov> (dostop 10. 5. 2025)
- BLATNIK, Andrej, 2024: Spodbujanje prevajanja v tuje jezike. Nike K. Pokorn, Robert Grošelj, Tamara Mikolič Južnič (ur.): *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda I: Pregled zgodovinskega razvoja*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 551–564. <https://doi.org/10.4312/9789612973513>
- FINK, Rok, 2021: Nov prevod iz slovenščine v Argentini. *Svobodna Slovenija* LXXX/7 (24. 6. 2021). <https://svobodnaslovenija.com.ar/nov-prevod-iz-slovenscine-v-argentini/> (dostop 15. 4. 2025)
- FORSTNERIČ HAJNŠEK, Melita, 2021: (Intervju) Andrée Lück-Gaye: Niste premalo prodorni, sploh niste prodorni. *Večer* 7. 4. 2021. <https://vecer.com/kultura/intervju-andree-luck-gaye-niste-premalo-prodorni-sploh-niste-prodorni-10239598>
- JESENOVEC, Mojca, 2011: *Bibliografía des traducciones de literatura eslovena a las lenguas de la península Ibérica hasta el año 2008. Bibliografija prevodov slovenske literature v jezike Iberskega polotoka*. Ljubljana: Center za slovensko književnost.

- KLINAR, Marjeta, 2008: *Sodobna slovensko-francoska književna izmenjava*. Magistrska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- KLINAR, Meta, 2021: Kratek pregled slovenske poezije v francoščini. Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 573–579.
- MEZEG, Adriana, 2020: La traduction littéraire slovène-français entre 1919 et 2019. Sonia Vaupot (ur.): *Contacts linguistiques, littéraires, culturels*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 244–259.
- MOURIER, Maurice, 2024: Un remède contre la peur. *En attendant Nadeau* 202 (20. 8. 2024). <https://www.en-attendant-nadeau.fr/2024/08/20/drago-jancar/> (dostop 30. 4. 2025)
- N. N., 2017: Florencia Ferre – pogovor z avtorico prevoda. *Svobodna Slovenija* LXXVI/24 (4. 12. 2017). <https://svobodnaslovenija.com.ar/florencia-ferre-pogovor-z-avtorico-prevoda/> (dostop 10. 4. 2025)
- POKORN K., Nike, 2017: Prevodoslovno proučevanje literarnih prevodov. Nike K. Pokorn (ur.): *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 40–59. <https://doi.org/10.4312/9789612379926>
- POKORN K., Nike, 2024: Literarnoprevodne izmenjave s francoščino. Nike K. Pokorn, Agnes Pisanski Peterlin, Tamara Mikolič Južnič, Robert Grošelj (ur.): *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II: Slovenska literatura v dialogu s tujino*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 669–692. <https://doi.org/10.4312/9789612973520>
- PREGELJ, Barbara, 2010: Recepcija slovenske literature med špansko govorečimi. Alojzija Zupan Sosič (ur.): *Sodobna slovenska književnost (1980–2010)*. Obdobja 29. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 239–246.
- SARACHU VODOPIVEC, Julia, 2024: Dvajset let popotovanja po slovenski literaturi in kulturni sceni Buenos Airesa. Jerca Vogel (ur.): *Podoba v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 60. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 187–195. <https://doi.org/10.4312/SSJLK.60.2386-057X>
- ŠABEC, Maja, 2024: Literarnoprevodne izmenjave s španščino. Nike K. Pokorn, Agnes Pisanski Peterlin, Tamara Mikolič Južnič, Robert Grošelj (ur.): *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II: Slovenska literatura v dialogu s tujino*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 887–900. <https://doi.org/10.4312/9789612973520> (dostop 20. 3. 2025)